
**"Sâni-i Zülcelâlin san'atında, harekât nihayet derecede muhtelifdir. Meselâ, savtın süratiyle ziyâ, elektrik, ruh, hayal süratleri ne kadar mütefâvit olduğu mâlûm..."
Varlıkların hareket farklılıklarının mi'rac hakikatiyle münasebetini açıklar mısınız?**

Mi'raca bir anda gidip dönme hâdisesini aklına sığdıramayan kimselerin aldandıkları nokta, bu büyük mucizeyi kendi işleriyle mukayese etmeleridir. Bu hâdisi büyük bir mucizedir, her mucize gibi bu da insan idrakinin çok ötelinde tahakkuk eder. Bununla birlikte, Üstad Hazretleri meseleyi akla yakınlaştırmak için kendimizde ve çevremizde meydana gelen hâdiselerde farklı zaman ölçülerinin geçerli olduğunu nazara veriyor ve bu kadar çok işi bu kadar farklı zaman birimlerinde birlikte icra eden sonsuz kudret sahibi Cenâb-ı Hak için, bir kulunu bir anda kâinat ötesine götürmenin, âhiret âlemlerini seyrettirerek huzuruna kabul ile tekrar dünyaya göndermenin son derece kolay olduğunu akla da kabul ettiriyor.

Bunun için, "Sâni-i Zülcelâlin san'atında, harekât nihayet derecede muhtelifdir." buyurduktan sonra şu misâlleri veriyor:

"Meselâ, savtın süratiyle ziyâ, elektrik, ruh, hayal süratleri ne kadar mütefâvit olduğu mâlûm. Seyyârâtın dahi, fennen harekâtı o kadar muhtelifdir ki, akıl hayrettedir."(1)

Kâinatın bir küçük misâli olan insanın vücudunda da bu hakikatin çok misâlleri vardır. Tıpla ilgili yayınlarda geçen örneklerden sadece birkaçı:

Bir insandaki toplam hücre sayısı 100 trilyon, her saniye ölen hücre sayısı yaklaşık 50 milyon, her saniyede yaratılan hücre sayısı da yine yaklaşık 50 milyondur. Yani biz "saniye kelimesinin ilk hecesini" telaffuz edinceye kadar bedenimizde elli milyon hücre yaratılıyor. Bir saniyede bütün insanlarda yaratılan hücre sayısını rakamlarla ifade etmek mümkün değil. Buna bir de hayvanlar âleminde o saniyede yaratılan hücreleri ilave edelim ve şöyle bir düşünelim: Sadece hücreler âleminde bu kadar çok işi bir anda ve birlikte icra eden Cenâb-ı Hak için bir sevgili kulunu bir anda mi'raca çıkarmak ve tekrar geri döndürmek son derece kolay olmaz mı?

Güneşin ışığı yaklaşık yüz elli milyon kilometre mesafeyi sekiz dakikada kat ederek dünyamıza ulaşıyor. Üstadımız bir de ruh ve hayal süratlerini örnek veriyor. Bu misaller çok daha mühimdir. Zira ruh için zaman söz konusu değildir. İnsan dünyada

iken cennet ve cehennemi düşünebilir ve hayal edebilir. Bu faaliyetler için bir zaman söz konusu olmaz, ancak kolaylığı ve sürati ifade etmek üzere “bir anda” deriz. Allah Resûlünün (asm.) ruhu cismaniyetine galip olduğu için, onun mi’rac yolculuğu da ruh ve hayal süratiyle gerçekleşmiştir.

Bizim ruhumuz çoğu işlerde bedenimize bağlı. Aklen ve hayalen yıldızlara bir anda gidebildiğimiz halde, yolun karşısına bir anda geçemiyoruz. Bu ikinci halde ayaklarımızın kuvveti ve hareket sürati bizi bağlıyor.

Biz bu aciz halimizi ölçü alarak mi’racı anlayamayız. Meseleye Allah’ın sonsuz kudreti canibinden bakmak, o kudrete göre düşünmek gerekiyor. O zaman ortada hiçbir zorluk kalmaz.

(1) bk. [Sözler, Otuz Birinci Söz, İkinci Esas.](#)